

ĐỒNG CHÍ HỒ TÙNG MẬU - NHÀ LÃNH ĐẠO KIÊN TRUNG, TÀI NĂNG CỦA ĐẢNG VÀ CÁCH MẠNG VIỆT NAM

★ PGS, TS ĐOÀN MINH HUẤN

Ủy viên Bộ Chính trị,

Giám đốc Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh

● LGT: Ngày 14 - 6 -2026, tại Nghệ An, Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh phối hợp Ban Tuyên giáo và Dân vận Trung ương, Tỉnh ủy Nghệ An trang trọng tổ chức Hội thảo khoa học Kỷ niệm 130 năm Ngày sinh đồng chí Hồ Tùng Mậu (15/6/1896-15/6/2026).

Dự và chủ trì Hội thảo, đồng chí PGS, TS Đoàn Minh Huấn, Ủy viên Bộ Chính trị, Bí thư Đảng ủy, Giám đốc Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh đã có bài Phát biểu Khai mạc và Đề dẫn Hội thảo với chủ đề “Đồng chí Hồ Tùng Mậu - Nhà lãnh đạo kiên trung, tài năng của Đảng và cách mạng Việt Nam”. Tạp chí Nghiên cứu Hồ Chí Minh trân trọng đăng bài phát biểu quan trọng này.

Hôm nay, trên quê hương xứ Nghệ giàu truyền thống lịch sử, văn hóa và cách mạng, nhân kỷ niệm 130 năm Ngày sinh đồng chí Hồ Tùng Mậu, nguyên Ủy viên dự khuyết Trung ương Đảng, nguyên Tổng Thanh tra Chính phủ, nhà lãnh đạo tiên bối tiêu biểu của Đảng và cách mạng Việt Nam, Học viện Chính trị quốc gia

Hồ Chí Minh phối hợp với Ban Tuyên giáo và Dân vận Trung ương, Tỉnh ủy Nghệ An tổ chức Hội thảo khoa học với chủ đề: “Đồng chí Hồ Tùng Mậu - Nhà lãnh đạo kiên trung, tài năng của Đảng và cách mạng Việt Nam”.

Hội thảo là hoạt động chính trị, khoa học và giáo dục truyền thống có

ý nghĩa sâu sắc, nhằm tưởng nhớ, tri ân đồng chí Hồ Tùng Mậu; đồng thời làm sáng rõ những giá trị hiện thời từ cuộc đời đồng chí: bản lĩnh chính trị kiên định, năng lực tổ chức thực tiễn, đạo đức cách mạng trong sáng, liêm chính, gần dân, vì dân và tận tụy phụng sự Tổ quốc.

Thay mặt lãnh đạo Đảng, Nhà nước và Ban Tổ chức Hội thảo, tôi trân trọng cảm ơn các đồng chí lãnh đạo các Ban, Bộ, ngành Trung ương; lãnh đạo tỉnh Nghệ An và các địa phương; thân nhân gia đình đồng chí Hồ Tùng Mậu; cùng toàn thể quý vị đại biểu, các nhà khoa học đã tham dự, đóng góp vào thành công của Hội thảo.

Đồng chí Hồ Tùng Mậu (1896 - 1951), tên khai sinh Hồ Bá Cự, quê ở làng Quỳnh Đôi, nay thuộc xã Quỳnh Anh, tỉnh Nghệ An. Trải qua 31 năm hoạt động cách mạng liên tục, đồng chí là một chiến sĩ cộng sản tiên bối tiêu biểu, người học trò và cộng sự gần gũi của Chủ tịch Hồ Chí Minh, nhà lãnh đạo kiên trung, tài năng của Đảng và cách mạng Việt Nam.

Để Hội thảo thật sự là một diễn đàn khoa học có chiều sâu, tôi đề nghị các nhà khoa học, các quý vị đại biểu tập trung thảo luận, phân tích, làm rõ thêm những nội dung chủ yếu sau đây:

1. Đồng chí Hồ Tùng Mậu - người chiến sĩ cộng sản thế hệ tiên bối, có những đóng góp tích cực cho sự ra đời của Đảng Cộng sản Việt Nam.

Kế thừa truyền thống yêu nước của quê hương và gia đình, năm 1920, đồng chí Hồ Tùng Mậu sang Xiêm (Thái Lan), rồi đến Quảng Châu

(Trung Quốc) hoạt động trong Việt Nam Quang phục Hội. Từ thực tiễn đấu tranh, đồng chí sớm nhận ra giới hạn của con đường cứu nước đương thời, cùng một số thanh niên yêu nước thành lập Tâm Tâm Xã, thể hiện khát vọng hành động mãnh liệt của một thế hệ không cam chịu cảnh nô lệ. Đó cũng là bước chuyển có ý nghĩa quyết định, đưa đồng chí đến với con đường cách mạng vô sản do lãnh tụ Nguyễn Ái Quốc truyền bá.

Tháng 11 năm 1924, khi lãnh tụ Nguyễn Ái Quốc đến Quảng Châu, đồng chí Hồ Tùng Mậu được giác ngộ về con đường cứu nước mới và trở thành một trong những hội viên đầu tiên của Hội Việt Nam Cách mạng Thanh niên. Dưới sự chỉ đạo của Người, đồng chí tích cực tham gia xây dựng tổ chức, xuất bản báo *Thanh niên*, tổ chức mạng lưới liên lạc, đưa thanh niên ưu tú sang Quảng Châu học tập rồi trở về hoạt động cách mạng; đồng thời hỗ trợ các lớp huấn luyện chính trị, góp phần đào tạo những “hạt giống đỏ” cho cách mạng Việt Nam.

Từ góc nhìn khoa học hiện nay, cần tiếp tục làm rõ vai trò của đồng chí Hồ Tùng Mậu trong công tác chuẩn bị về chính trị, tư tưởng, tổ chức và cán bộ cho sự ra đời của Đảng. Đặc biệt, vào cuối năm 1929, khi các tổ chức cộng sản xuất hiện riêng rẽ¹, đồng chí đã tích cực liên lạc, vận động, góp phần tạo điều kiện cho Hội nghị hợp nhất các tổ chức cộng sản tại Hồng Kông dưới sự chủ trì của lãnh tụ Nguyễn Ái Quốc². Đóng góp đó không chỉ có ý nghĩa về mặt tổ chức, mà còn phản ánh tầm nhìn chính trị và ý thức sâu

sắc về yêu cầu thống nhất lực lượng cách mạng, đặt lợi ích tối cao của dân tộc, của Đảng và của sự nghiệp cách mạng lên trên mọi khác biệt, cục bộ và phân tán.

Bài học rút ra rất sâu sắc: một đảng cách mạng chân chính phải có đường lối đúng, nền tảng tư tưởng vững chắc, tổ chức chặt chẽ, đội ngũ cán bộ trung kiên và sự thống nhất ý chí, hành động. Trong bối cảnh hiện nay, khi Đảng ta tiếp tục đẩy mạnh xây dựng, chỉnh đốn Đảng và hệ thống chính trị, bài học về giữ vững nền tảng tư tưởng, củng cố đoàn kết, thống nhất và đặt lợi ích quốc gia - dân tộc lên trên hết vẫn vẹn nguyên giá trị.

2. Đồng chí Hồ Tùng Mậu - người cán bộ lãnh đạo tài năng của Đảng và Nhà nước.

Kể từ khi Đảng ra đời, dù ở bất kỳ cương vị nào, đồng chí Hồ Tùng Mậu cũng luôn thể hiện bản lĩnh chính trị vững vàng, tư duy sắc bén và năng lực tổ chức thực tiễn nổi bật. Sau hơn 14 năm bị giam cầm trong các nhà tù của Anh và Pháp, tháng 3-1945, vừa ra tù, đồng chí lập tức liên lạc với tổ chức, được tăng cường cho Xứ ủy Trung Bộ, chỉ đạo chuẩn bị lực lượng khởi nghĩa, góp phần vào thắng lợi Cách mạng Tháng Tám ở các tỉnh Bắc Trung Bộ³.

Đất nước giành độc lập, đồng chí tiếp tục được giao nhiều trọng trách. Trên cương vị Chính trị ủy viên Chiến khu IV, rồi Hiệu trưởng, Bí thư Chi bộ Trường Quân chính Chiến khu IV, đồng chí đặc biệt coi trọng công tác chính trị, tư tưởng, xây dựng tổ chức đảng, đào tạo cán bộ, phát triển lực

lượng chủ lực và củng cố liên minh chiến đấu Việt - Lào. Qua đó thể hiện rõ tư duy lãnh đạo toàn diện, gắn xây dựng lực lượng với củng cố tổ chức, bồi dưỡng con người và chuẩn bị thế trận lâu dài.

Trên cương vị Chủ tịch Ủy ban Kháng chiến Khu IV, rồi Chủ tịch Ủy ban Kháng chiến - Hành chính Khu IV, đồng chí cùng tập thể lãnh đạo Khu củng cố bộ máy, xây dựng đội ngũ cán bộ, phát triển lực lượng vũ trang, xây dựng căn cứ kháng chiến và chuẩn bị mọi mặt cho cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp. Nổi bật ở đồng chí là năng lực tổ chức xuất sắc, đưa đường lối của Đảng thành phong trào, lực lượng và những kết quả cụ thể trong thực tiễn cách mạng.

Đặc biệt, trên cương vị Tổng Thanh tra Chính phủ (từ tháng 12-1949 đến tháng 7-1951) và cương vị Chủ nhiệm Ủy ban Kiểm tra Trung ương (từ tháng 2-1951 đến tháng 7-1951), đồng chí Hồ Tùng Mậu trực tiếp xây dựng và phát triển ngành Thanh tra, Kiểm tra, kiên quyết đấu tranh với tham ô, tiêu cực, vi phạm dân chủ, nâng công tác kiểm tra trở thành “thanh bảo kiếm”, góp phần làm trong sạch bộ máy, củng cố niềm tin của nhân dân đối với chính quyền cách mạng. Từ thực tiễn đó nổi lên một bài học còn nguyên giá trị: quyền lực chỉ thực sự vững mạnh khi được đặt dưới sự kiểm tra, giám sát, gắn với trách nhiệm, liêm chính và tinh thần phụng sự nhân dân. Trong bối cảnh hiện nay, khi yêu cầu kiểm soát quyền lực, phòng, chống tham nhũng, tiêu

cực, siết chặt kỷ luật, kỷ cương ngày càng cấp thiết, bài học ấy càng có ý nghĩa sâu sắc.

3. Đồng chí Hồ Tùng Mậu - người học trò, cộng sự gần gũi, tin cậy của Chủ tịch Hồ Chí Minh, tấm gương đạo đức cách mạng trong sáng

Từ một thanh niên yêu nước được lãnh tụ Nguyễn Ái Quốc - Hồ Chí Minh giác ngộ và dẫn dắt, đồng chí Hồ Tùng Mậu đã trọn đời đi theo con đường cách mạng của Đảng. Từ những năm hoạt động ở Quảng Châu đến thời kỳ cùng Trung ương Đảng và Chính phủ lãnh đạo kháng chiến, kiến quốc, đồng chí luôn là người học trò trung thành, cộng sự tin cậy và người đồng chí thân thiết của Chủ tịch Hồ Chí Minh.

Mối quan hệ ấy không chỉ là tình cảm cá nhân sâu nặng, mà còn là sự đồng điệu về lý tưởng, phương pháp và đạo đức cách mạng. Khi đồng chí Hồ Tùng Mậu hy sinh, Chủ tịch Hồ Chí Minh viết trong Bài điếu: “Về tình nghĩa riêng: Tôi với chú là đồng chí, lại là thân thiết hơn anh em ruột... hơn 25 năm, đã bao phen chúng ta đồng cam cộng khổ, như tay với chân”⁴. Đây là sự ghi nhận đặc biệt đối với một người cộng sản suốt đời trung thành với Đảng, tận tụy vì dân tộc.

Hội thảo cần tiếp tục làm rõ tấm gương đạo đức cách mạng trong sáng của đồng chí Hồ Tùng Mậu. Hơn 14 năm chịu cảnh tù đầy, tra tấn, đồng chí vẫn giữ vững khí tiết người cộng sản, nêu cao ý chí kiên cường và tinh thần lạc quan cách mạng, cùng đồng chí của mình biến lao tù đế quốc thành trường học cách mạng. Khi đảm nhiệm

trọng trách trong bộ máy Đảng và Nhà nước, đồng chí luôn tận tụy phụng sự Tổ quốc, phục vụ nhân dân, đặt lợi ích của Đảng và dân tộc lên trên hết; thực hành cần, kiệm, liêm, chính, chí công vô tư; sống giản dị, trong sáng và giàu nghĩa tình.

Từ cuộc đời và sự nghiệp của đồng chí Hồ Tùng Mậu có thể rút ra bài học sâu sắc rằng: đạo đức cách mạng được khẳng định bằng hành động, được thử thách trong gian khó và được đo bằng trách nhiệm trước Đảng, trước nhân dân. Đó cũng là yêu cầu đặt ra đối với đội ngũ cán bộ hiện nay về bản lĩnh chính trị, liêm chính, năng lực thực thi, trách nhiệm nêu gương và tinh thần phụng sự Tổ quốc, phục vụ nhân dân.

4. Đồng chí Hồ Tùng Mậu - người con ưu tú của Đảng bộ và nhân dân Nghệ An

Đồng chí Hồ Tùng Mậu sinh ra trên quê hương Nghệ An giàu truyền thống lịch sử, văn hóa và cách mạng. Chính mảnh đất xứ Nghệ đã nuôi dưỡng trong đồng chí lòng yêu nước, ý chí kiên cường, tinh thần hiếu học, nghĩa tình và khát vọng dẫn thân vì dân, vì nước. Từ truyền thống quê hương và gia đình, đồng chí sớm hình thành nhân cách, chí hướng cách mạng cao đẹp, trở thành người chiến sĩ cộng sản trọn đời tận trung với nước, tận tụy với dân.

Bằng cuộc đời cách mạng kiên trung và những cống hiến to lớn cho Đảng, cho dân tộc, đồng chí đã góp phần làm rạng danh quê hương xứ Nghệ, bồi đắp thêm truyền thống vẻ vang của Đảng bộ và nhân dân Nghệ An. Vì vậy, nghiên cứu và tôn vinh đồng chí không

chỉ làm sâu sắc hơn truyền thống cách mạng của quê hương mà còn khơi dậy niềm tự hào, ý chí vươn lên và khát vọng phát triển trong giai đoạn mới.

Học tập và noi theo tấm gương của đồng chí Hồ Tùng Mậu, Đảng bộ và nhân dân Nghệ An càng có thêm động lực thực hiện thắng lợi Nghị quyết Đại hội XIV của Đảng và Nghị quyết Đại hội Đảng bộ tỉnh lần thứ XX; phát huy truyền thống, khai thác hiệu quả tiềm năng, lợi thế, phấn đấu đưa Nghệ An trở thành cực tăng trưởng có tầm quốc gia trong kỷ nguyên phát triển mới của dân tộc.

Hiện nay, toàn Đảng, toàn dân và toàn quân ta đang nỗ lực đưa Nghị quyết Đại hội XIV của Đảng và các chủ trương, quyết sách đột phá của Bộ Chính trị vào cuộc sống; tiếp tục đẩy mạnh học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh, phấn đấu xây dựng đất nước hòa bình, độc lập, giàu mạnh, văn minh, hạnh phúc, vững bước đi lên chủ nghĩa xã hội.

Trong bối cảnh đó, tấm gương của đồng chí Hồ Tùng Mậu không chỉ thuộc

về lịch sử mà còn mang ý nghĩa thời sự sâu sắc đối với công tác xây dựng Đảng, xây dựng Nhà nước và đội ngũ cán bộ, đảng viên. Cuộc đời đồng chí nhắc nhở chúng ta về sự kiên định lý tưởng, giữ vững đoàn kết, thống nhất trong Đảng; tinh thần trọng dân, gần dân, vì dân; năng lực tổ chức thực tiễn, đạo đức liêm chính và trách nhiệm phụng sự Tổ quốc, phục vụ nhân dân.

Tôi tin tưởng rằng, với tinh thần khoa học, trách nhiệm và lòng tri ân sâu sắc, Hội thảo sẽ tiếp tục làm sáng rõ hơn cuộc đời, sự nghiệp, nhân cách và những cống hiến to lớn của đồng chí Hồ Tùng Mậu; qua đó rút ra những bài học có giá trị đối với công tác xây dựng Đảng, xây dựng đội ngũ cán bộ, đảng viên và bồi dưỡng lý tưởng cách mạng cho thế hệ trẻ hôm nay. Với tinh thần đó, tôi xin tuyên bố khai mạc Hội thảo khoa học: “Đồng chí Hồ Tùng Mậu - Nhà lãnh đạo kiên trung, tài năng của Đảng và cách mạng Việt Nam”. ■

¹ Đông Dương Cộng sản Đảng ra đời tháng 6-1929; An Nam Cộng sản Đảng ra đời tháng 11-1929; Đông Dương Cộng sản Liên đoàn ra đời tháng 1- 1930.

² Xem: *Hồ Tùng Mậu - Tiểu sử*, Nxb CTQGST, H.2016, tr. 86-90.

³ Gồm: Hà Tĩnh, Nghệ An, Quảng Bình, Quảng Trị, Thừa Thiên Huế.

⁴ Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, Nxb CTQG, H. 2011, tập 7, tr. 148.